

## РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Кажуть, ніби за п'ятдесят три роки після свого звільнення повернувся він зі Злотої Хмари, щоб іще раз підняти рукавичку Небес, стати на герць із Ладом життя й богами, які його запровадили. Послідовники молилися про його повернення, хай навіть молитви їхні були гріх. Не годиться ж бо турбувати молитвою того, хто, хоч би за яких обставин, пішов у нірвану<sup>1</sup>. Та люди в шафранових рясах усе одно благали, щоб Мечник, Манджушрі<sup>2</sup>, знову прийшов поміж ними. І, кажуть, Бодгісатва<sup>3</sup> почув...

Хто цілком знищив потяги,  
незалежний від харчу, чия царина —  
непередавана свобода порожнечі,  
шлях їх, як шлях птахів у понітрі,  
важко зауважити.

«Дгаммапада»<sup>4</sup> (93)

---

У буддійській традиції — стан повного зникнення індивідуального «я», звільнення з циклу перероджень. Досягається через так зване просвітлення (пробудження). «Будда» саме й означає «просвітлений», «пробуджений» і може бути як власним іменем, так і загальною назвою. (Тут і далі примітки перекладача.)

Один із найважливіших «передпросвітлених» (так званих бодгісаттв) у буддійській традиції. Його зазвичай зображають із полум'яним мечем у правici.

«Істота, що йде до просвітлення». Особа, яка стала на шлях просвітлення, прагне звільнення для всіх розумних істот, але ще не «пробудилася». Також — просвітлений, який після «пробудження» свідомо залишається у світі задля порятунку інших.

Чи не найважливіший буддійський текст, збірка афористичних висловів, присписаних Будді. Назву можна перекласти як «Шлях закону». Цитату наведено за перекладом М. Копаниці.

Послідовники звали його Магасематман і казали, що він — бог. Сам він, однак, волів відкидати «Мага-»<sup>1</sup> й «-атман»<sup>2</sup> і здався просто Сем. Богом себе він ніколи не проголосував. А втім, ніколи й не проголосував, що він — не бог. Зтих обставин жодне з цих тверджень на користь би не пішло. Мовчання натомість могло б.

Тому особу його оповивала таємниця.

Було це в сезон дощів...

Було це в розповні великої вогкості...

Було це дощовитими днями — піднеслися тоді їхні молитви, за джерело яким правила не чотки й не молитовні колеса, а велика молитвомашиня в монастирі Ратрі, богині ночі.

Високочастотні молитви були скеровані вгору, в атмосферу й далі, аж до тієї золотої хмари під назвою Божий Міст, що оперізує цілий світ і вночі нагадує бронзову веселку, а посеред дня робить червоне сонце жовтогарячим.

Дехто з ченців піддавав сумніву канонічність цього способу молитувати, та збудував машину й керував цею Ямо<sup>3</sup>. Дгарма<sup>4</sup>, упалий, із Міста Небесного; подейкували, саме він хтозна-коли збудував і могутню громову колісницю владара Шиви<sup>5</sup> — апарат, що ширяв небесами, вивергаючи по собі полум'яні струмені.

Хай він і потрапив у неласку, та Яму все ще вважали найвправнішим із винахідників, хоча сумніву не було: Боги Міста змусили б його вмерти справжньою смертю, коли б тільки дізналися про молитвомашину. Щоправда, не було сумніву й у тім, що справжньою смертю вони б його змусили вмерти навіть без такого приводу, як молитвомашина, коли б тільки він потрапив їм до рук. Як він уладнає це з кармовладцями?

<sup>1</sup> «Великий» (санскр.).

<sup>2</sup> Душа, самість, одне з наріжних понять індуїзму. Буддійська традиція на томістій існування незмінного індивідуального атмана заперечує.

<sup>3</sup> Бог смерті в індуїзмі.

<sup>4</sup> Дгарма або дгамма — закон буття в індуїзмі й буддизмі.

<sup>5</sup> Одне з верховних божеств у індуїзмі, бог-руйнівник.

було його особисте діло, однак ніхто не сумнівався: щойно прийде час, спосіб він знайде. Він був тільки вдвічі молодший за саме Місто Небесне, а пам'ятало ж заснування того осідку щонайбільше десятеро богів. У питаннях Світового вогню уходив він за мудрішого, ніж навіть владар Кубера<sup>1</sup>. Та це були його менші Атрибути. Найліпше його знали за дещо інше, хоч говорив про це мало хто. Рослий, але не надміру; кремезний, та не опасистий; рухався плавно й повільно. Носив червоне, словами не розкидався.

Яма порався коло молитвомашини, а велетенський металевий лотос, що його він приладнав на даху монастиря, обертається і обертається у своїх опорах.

На будівлю, лотос і джунглі біля підніжжя гір падав дощик. Упродовж шести днів Яма надіслав кіловати молитов, але через статичну електрику Нагорі його ніхто не чув. Півголосом покликав він до найславетніших тогочасних божеств плодючості, спом'янувши їхні найвидатніші Атрибути.

За відповідь правив лиш гуркіт грому, і малий мавпій, що Ямі прислуговував, пирхнув.

—Хоч молися, владарю Ямо, хоч проклинай, а результат той самий, — зауважив він. — Себто ніякого.

—Й оце аж сімнадцять утілень тобі знадобилось, щоби збегнути сю істину? — мовив Яма. — Ось тому ти досі й сидиш у мавпі.

—Зовсім ні, — обурився мавпій, якого звали Тек. — Хоч мое падіння й не було таке феєричне, як твоє, проте до нього спричинилися прояви особистої ворожнечі з боку...

—Годі! — відрізав Яма, відвертаючись.

Тек збегнув, іто, либонь, зачепив був болюче місце. Шукаючи інший предмет для розмови, рушив до вікна, вистрибнув на широке підвіконня й витрішився на небо.

—Бачу на заході просвіт у хмара, — повідомив він.

Яма підійшов, теж глянув, нахмурився й кивнув:

<sup>1</sup> Бог багатства в індуїзмі.

— Еге ж. Лишайся тут і тримай мене в курсі.

Він перейшов до пульта.

Нагорі лотос припинив обертатися, відтак скерувався на ділянку чистого неба.

— Дуже добре, — сказав Яма. — Це вже щось.

Він підніс руку до окремої панелі керування, де клацнув кількома перемикачами й підкрутив дві ручки.

Під ними, у печерних підземелях монастиря, прийняли сигнал і розпочали інші приготування: лаштували носія.

— Хмари знову скуїчуються! — крикнув Тек.

— Та вже байдуже, — відказав Яма. — Рибка в сітці. Лине він із нірвани до лотоса.

Знову гримнуло, а в лотос гучно, наче град, забарабанила злива. Змії блакитних блискавиць звивалися й сичали над верховинами.

Яма замкнув останнє коло.

— Гадаєш, він буде радий знову вдягнути тіло? — запитав Тек.

— А їди ти банани ногами лупи!

Тек вирішив, що вважатиме це дозволом піти, і лишив Яму самого в кімнаті, де ще треба було повимикати апаратуру. Спершу рушив коридором, а потім спустився широкими сходами. Зупинившись на майданчику, він почув голоси й шурхіт сандалів, що наблизялися з бокової зали.

Не вагаючись, Тек відерся на стіну, чіпляючись за два протилежні ряди вирізьблених тварин — пантер і слонів. Умостившись на крокві, він склався в тіні й став нерухомо чекати.

Крізь арку пройшло двоє черноризців.

— То чому вона не може розчистити їм небо? — спитав перший.

Другий, старший і кремезніший, знізав плечима.

— Хіба ж я мудрець, щоб відповідати на такі запитання... Її небайдужість очевидна, інакше б вона не дала їм цього прихистку й не дозволила б Ямі так ним скористатися. Та хто може визначити межі ночі?